

היום נלמד בעזרת ה':

נדרים דף לג

(בעמ' הקודם)

למדנו במשנתנו - המודר מאכל מחברו לא ישאילנו נפה וכברה וכו':

קושיא: מדוע אסור לו להשאיל לחברו כלים שמכינים בהם אוכל, והרי הוא נדר מן המאכל עצמו ולא מהכלים המכינים את המאכל?

רשב"ל מתרץ: מדובר שאמר 'הנאת מאכלך (תיאסר) עלי', ובכך אסר על עצמו את כל מה שגורם למאכל, ובכלל זה הכלים המכינים את המאכל.

קושיא: 'הנאת מאכלך' משמע שלא יהנה מגוף המאכל עצמו, וא"כ אולי כוונתו לאסור שלא ללעוס חטים ולהניח על מכתו (=לרפואה), אבל כלים המכינים את המאכל מותרים.

רבא מתרץ: מדובר שאמר 'הנאה המביאה לידי מאכלך (תיאסר) עלי', ובכך אסר על עצמו אף כלים המכינים את המאכל.

אמר רב פפא: לא רק כלים המכינים את המאכל אסורים עליו, אלא אסור לו לשאול ממנו אפילו שק להביא פירות וחמור להביא עליו פירות, ואפילו סתם סל אסור לו לשאול ממנו, לפי שהם דברים המסייעים להביא את האוכל אליו וזה נחשב להנאה המביאה לידי מאכל.

בעי רב פפא: רב פפא מסתפק: כיון שהבאת המאכל אליו נחשבת להנאה המביאה לידי מאכל, הרי שיש להסתפק האם להקריב את עצמו למאכל זה גם נחשב להנאה המביאה לידי מאכל, כגון לשאול ממנו סוס לרכב עליו כדי להגיע לבית המשתה, וטבעת להיראות בה אדם חשוב כדי שיתנו לו מנה יפה בבית המשתה, שהם דברים שהם רק 'גרמא' בעלמא (= שהם רק גורמים לידי מאכל).

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

תא שמע: למדנו במשנתנו - 'אבל משאיל לו חלוק וטלית נזמים וטבעות'. ופשוט שהכוונה ששואל כדי להיראות בהם אדם חשוב בבית המשתה, שאם לא לשם כך שואלם מדוע המשנה צריכה לכתוב שמותר והרי זהו דבר פשוט, א"כ מוכח שמותר לשאול דברים שהם רק 'גרמא' בעלמא.

דחייה: מדובר ששואלם לא כדי להיראות בהם, ואף שזהו דבר פשוט המשנה כתבה זאת אגב הרישא, כלומר שכיון שברישא כתבה דברים שעושים בהם אוכל נפש שאסור לו להשאיל (כגון נפה וכברה) לכן כתבה בסיפא דברים שמותר (כגון חלוק וטבעת).

משנה: אפילו דברים שלא עושים בהם הכנת מאכל אסור לו להשאיל לחברו במקום שמשכירים כלים אלו. ביאור: מדובר במודר מאכל מחברו, וביארה הגמ' למעלה שמדובר שאמר 'הנאה המביאה לידי מאכל עלי', וכיון שרגילים להשכיר כלים אלו בתשלום וחברו משאיל לו אותם בחינם, הרי שהיא הנאה המביאה לידי מאכל, לפי שבכסף שחסך יכול לקנות מאכל.

גמרא: מכך שמשנתנו אמרה שבמקום שמשכירים אסור, משמע שהרישא כלומר המשנה הקודמת עוסקת אפילו במקום שלא משכירים. ביאור: המשנה הקודמת שאסרה להשאיל כלים שמכילים בהם מאכל עוסקת אפילו במקום שלא משכירים כלים כאלו בתשלום, ואסור אפילו שאין לו בכך הנאה גמורה, שהרי אם חברו לא ישאיל לו בחינם הוא יכול להשאיל ממישהו אחר בחינם, ונמצא שחברו לא ההנה אותו הנאה גמורה ובכל זאת אסור.

מאן תנא? מיהו התנא שאוסר אפילו הנאה קטנה כזאת?

ר' אליעזר היא: המשנה הקודמת היא כדעת רבי אליעזר האוסר אפילו הנאה קטנה כזאת, אבל לדעת חכמים מותר להשאיל לו נפה וכו' במקום שלא משכירים כלים אלו בתשלום, והסיפא (= משנתנו) היא כדעת כולם, לפי שמדובר במקום שמשכירים, והיא הנאה גמורה.

משנה: המודר הנאה מחבירו (דהיינו שחבירו הדיר אותו שלא יהנה מנכסיו) **שוקל לו את שקלו:** מותר למדיר לשקול את מחצית השקל (שחייב כל אדם לתת בעבור קרבת ציבור) עבור המודר, ואין זה נחשב שהוא מהנה אותו משום שהמדיר עושה בזה מצוה (-רא"ש). וכן מותר למדיר לפרוע את חובו של המודר כפי שיתבאר בגמרא.

וכן מותר למדיר להחזיר את האבידה של המודר, ואין זה נחשב שהוא מהנה אותו, משום שהוא עושה מצות השבת אבידה.

ובמקרה שהמדיר אמור לקבל שכר על החזרת האבידה, דהיינו כשהוא התבטל ממלאכתו - אסור למדיר לוותר על השכר למודר משום שבכך הוא מהנה אותו. ואם בכל אופן הוא לא מעונין לקבל תשלום, על המודר לתת את הכסף הזה להקדש (משום שכל הנאה שמגיעה אליו מהמדיר היא הקדש).

גמרא: אלמא אברוחי ארי: מכך שמותר למדיר לפרוע את חובו של המודר, מוכח שפעולה זו נחשבת רק 'כמבריא ארי' = כמו אדם שמבריא אריה שבא לטרוף את בהמותיו של חברו שאינו יכול לדרוש על כך שום תשלום מחבירו.

אמר רב הושעיא: לכאורה הדבר מתאים רק לדעת חנן – כדלהלן:

בעל שהלך למדינת הים והשאיר כאן את אשתו, ועמד אדם אחד ופירנס אותה, לדעת חנן האדם הזה איבד את מעותיו, לפי שהבעל יכול לומר לו - לא אמרתי לך שתלווה לי כסף ואני אחזיר לך. אבל לדעת בני כהנים גדולים על הבעל לשלם לו את כל מה שהוציא לפרנסת אשתו.

ועל כך א"ר יוחנן בן זכאי: יפה אמר חנן שאיבד את מעותיו, לפי שאותו אדם שפירנס את אשתו הניח את מעותיו על קרן הצבי. והיינו שלדעת חנן הפורע חוב חבירו (כמו שם שעל הבעל מוטל חוב לזון את אשתו) נחשב כ'מבריא ארי'. (פירשנו את הסוגיא לפי הרא"ש שקושיית הגמרא היא רק על פורע חוב, כי על שוקל שקלו לא קשה כלום שהרי זו מצוה).

רבא אמר: המשנה היא אליבא דלכולי עלמא. כי מדובר במקרה שהמלוה נתן את ההלוואה על דעת שמתי שירצה הלווה הוא יחזיר לו אותה, בלי יכולת של המלוה לתבוע אותה מהלווה. ולכן גם לדעת בני כהנים גדולים מותר למדיר לפרוע את החוב הזה למודר כי הוא לא נתן לו בכך כלום.

אמר רבי דוסא בן הרכינס כדבריהם: רבי דוסא סובר כדעת בני כהנים גדולים.

הגמרא מבארת את המחלוקת של רב הושעיא ורבא בפירוש המשנה (האם היא כדעת חנן או ככולי עלמא):

רבא לא אמר כרב הושעיא: כי הוא מעדיף להעמיד את המשנה כדברי הכל.

ורב הושעיא לא אמר כרבא: כי אי אפשר להעמיד את המשנה במקרה של 'הלואה על מנת שלא לפרוע', משום שיש לגזור אטו הלואה רגילה העומדת להיפרע. דהיינו אם נתיר במקרה הזה, יבואו להתיר בכל הלואה ואז לשיטת בני כהנים גדולים אסור למדיר לפרוע את החוב.

*

לא שנו אלא בשנכסי מחזיר אסורין: המשנה מדברת באופן שהמדיר הוא זה שמחזיר את האבידה למודר, ולכן מותר לו להחזיר את האבידה, מכיון שהוא מחזיר למודר את החפץ שלו והוא לא מהנה אותו כלום מנכסיו (של המדיר). אבל במקרה הפוך כשנאבדה האבידה למדיר - אסור למודר להחזיר את האבידה למדיר משום 'פרוטה דרב יוסף'.

דהיינו, ישנו כלל 'העוסק במצוה פטור מן המצוה', ומשכך העוסק בהשבת אבידה פטור מלתת פרוטה לעני. ונחלקו רבה ורב יוסף במסכת בבא קמא האם שומר אבידה נחשב ל'שומר שכר' בגלל החיסכון בפרוטה הזו. (ולכן הגמרא קוראת לזה 'פרוטה דרב יוסף' כי הוא סובר שנחשב 'שומר שכר', אמנם הדין הזה שהוא פטור מלתת פרוטה מוסכם לכולי עלמא).

וחד אמר: אפילו כשנאבדה האבידה למדיר, מותר למודר להחזיר לו אותה ואין זה נחשב שהוא נהנה מכך, משום ש'פרוטה דרב יוסף' אינה דבר מצוי (שבדיוק יבוא עני באותו הזמן).